

Jorgen Mønster Pedersen og Per Aage Brandt:

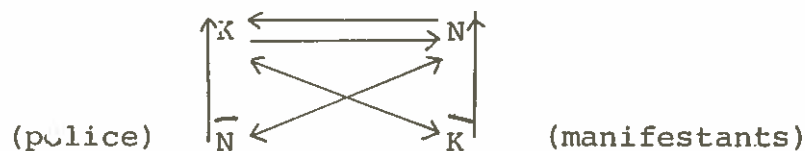
NARRATOLOGISKE NOTER

Allerede den blotte formalisering af fortælleforløbet gør det muligt at forlade den rent klassificerende tekstanalyse til fordel for en betoning af tekstens strukturer-i-aktion. Men først en stratifikation¹ af denne formalisering gør det muligt at gribe de afgørende for-personlige (ikke-antropocentrerede) mekanismer i den. Vi skal give to eksempler som antydning af disse perspektiver.

1. (Fra *Le livre noir des journées de mai*, éd. du Seuil 1968; p. 93):

R D "Je me trouvais place Denfert-Rochereau à 19 h 30 ayant participé à la manifestation, lorsque soudain j'entends le retentissement d'un signal de car de police. Au même moment la foule crie, je vois un grand mouvement puis j'aperçois ce car qui rentre littéralement dans la foule à très vive allure, les gens s'écartent le plus vite possible, puis crient: "C'est de la provocation." Le car fait un saut, puis stoppe. La foule émue par cet acte inqualifiable, se rua sur le car et brisa les vitres. Le car redémarra et à ce moment j'entendis trois coups de feu. Une minute plus tard, j'ai voulu m'approcher mais un cordon du service d'ordre des manifestants nous en empêchait. Puis après, je constatais un trou dans la vitre du café, vraisemblablement l'impact d'une balle."

I denne meget enkle fortælling – som gives i to andre versioner, antagelig med samme struktur (her er stof til myteforskning) – kan vi gå direkte til dybdesemantikens elementærstruktur; der er tale om et sammenstød mellem to "verdener" eller isotopier, tydeligvis en "Police"-verden og en "Manifestant"-verden. P og M er her de to deixis'ers personificerede overfladerepræsentanter, helte i hver sin modstillede verden, som vi kan kalde Kultur (samfundsordenen) overfor Natur (aggression), således at P bestrider eller negerer N, mens M bestrider eller negerer K;

Endnu er der ingen fortælling; der er blot et semantisk univers struktureret

i en "korrelation mellem to skemaer" (Greimas: *Grundtræk*, s. 11-1), d.v.s. i en modstilling ($K - N$) og to modsætninger ($K - \bar{K}$ og $N - \bar{N}$).²

For at få fortællingen i gang må vi forudsætte et transformationstrin, hvori elementærstrukturens logiske relationer fremtræder som orienterede operationer; hvis vi kalder elementærstrukturens primære modstilling ($K - N$) *simplex* og den heraf afledte modstilling ($K - N$) *komplex*, kan vi vove den hypotese, at orienteringen løber fra simplex til kompleks, og derefter fra kompleks til simplex. Disse to faser skulle da være fortællingens grundlæggende totaktorientering. Bevægelse fra simplex til kompleks benytter elementærstrukturens modsætningsrelation, som i transformationstrinnet fremtræder som en *negerende operation*. Bevægelsen fra kompleks til simplex benytter elementærstrukturens forudsætningsrelation, her fremtrædende som en *lokaliserende operation*. Hvad vi mener med det sidste, vil snart fremgå. Foruden at orientere må transformationstrinnet udføre endnu en vigtig opgave, nemlig indføre en *udvekslingsværdi* eller *vare*, som kan være genstand for en *transport eller kommunikation* mellem de modstillede isotopier. *Varen* er altså en ny, fæmte term, som er impliceret i alle de konstituerende operationer på dette trin. De *negerende operationer* svarer til varens eller meddelelsens "afsendelse", de *lokaliserende operationer* svarer til dens "modtagelse". Forholdet kan udtrykkes endnu mere præcist; vi kan allerede hermed notere den narrative basis-algoritme, idet vi interpreterer eksempelteksten således, at den *cirkulerende vare er kvaliteten (kvalifikationen) orden*. Udtrykket $p(Q)$ er ikke en operation, men en vare p med en adresse Q :

(1) simplex	$o(K), \bar{o}(N)$	Kulturen er ordentlig og rolig; Naturen er uordentlig og urolig.
(2) kompleks	$\left\{ \begin{array}{l} \bar{o}(K) \\ o(\bar{N}) \end{array} \right.$	Kulturen afgiver sin kvalifikation til den modsat kvalificerede aktant (K), manifestanterne, som organiserer deres eget politi, idet: Naturen afgiver sin kvalifikation til den modsat kvalificerede aktant (N), politiet, som netop <i>mister</i> besindelsen og handler som rene skurke, kulturelt set, og flygter som forbrydere.
(3) simplex	$\bar{o}(K), o(N)$	Naturen og Kulturen står omkvalificerede.

Faserne (1) og (3) udgør en art facit, lidt på afstand af "selve slaget", ikke direkte påpegelige i manifestationen, men så at sige et løbende output af de narrative operationer. En histories pointe er for så vidt omkvalificeringen af de iscenesatte sener i elementærstrukturen. I eksemplet er vi lige ved at få et kip: N (fællesskab, orden) og K (singularitet: ... *ce car* ..., aggression: ... *C'est de la provocation*...) skifter næsten identitet. Vi vender tilbage til dette problem.

Spørgsmålet er nu, hvori operationerne egentlig består. Betragter vi algoritmens form, ser vi, at negeringerne af de oprindelige kvalifikationer eller vare-besiddelsesforhold fremkommer ved negerende operation på de primære termer alene, mens lokaliseringen af varen efter forstyrrelsen fremkommer ved negerende operation på de komplekse udtryk som helhed. Forskellen mellem de to fundamentale operationer synes altså at fremkomme som en forskel mellem "adresse-negation" og "total-negation". Varen o og "ikke-varen" $\bar{o}$ har altså gennemløbet hele den således interpreterede elementærstruktur. Lad os med det samme bemærke, at de fleste fortællinger ikke nøjes med ét gennemløb: en ganske almindelig byttehandel forudsætter eksempelvis netop to gennemløb, ét med hver af de to varer, der byttes, — og de sker principielt ikke samtidig.

Hermed har vi et skelet af en fortælling, men vi har stadig ingen "handling"; isotopier og varer kan ikke handle, men forudsætter en yderligere stratificeret model. Transformationstrinnet er den nødvendige overgang til et overfladestratum, hvis karakteristika skal gøre rede for den endelige narrative artikulation, — endelig i den forstand, at yderligere artikulation derefter bliver af sproglig, mimisk eller (hvorfor ikke) faktisk-historisk art.

Narrationens overfladeplan skal gøre rede for den personale iklædning og den dynamik, der driver den iklædte algoritme frem som forløb. Overfladenarrationen har tre nye egenskaber: modus, tempus og aspekt i den "universelle grammatiks" termer; de forudsætter alle indførelsen af en ny instans, som vi kan kalde narrator. Narrator er et subjekt, for hvilket narrationen har modus, tempus og aspekt. Inden vi betragter de dynamiske overfladeegenskaber nærmere, må vi derfor indføre størrelsen subjekt. Basalalgoritmen er anskuet som en transport af en vare. Vi vover den hypotese, at selve varetransporten allerede er værdiproducerende, valoriserende, i denne forstand: (1) varen er et "gode" eller en positiv værdi; (2) varetransporten, kommunikationen, har karakter af "at miste et gode" for afsenderen, og af "at erhverve et gode" for modtageren:

$val \div [Afs, trans(Afs, Modt)]$

$val + [Modt, trans(Afs, Modt)]$

hvor $trans(p, q)$ står for kommunikation fra p til q , og $val^x[r, s]$ betyder, at hele forholdet s vurderes til x af r .

Første argument-plads i *val*-udtrykket er subjektsplassen; herefter er *Afs* og *Modt* subjekter på overfladeplanet. De noterede *val*-udsagn er ment som gyldige i enhver narration; de er blot ekspliciteringer af selve begrebet vare. Narrator eller "fortælleren" er et *meta*-subjekt, principielt udenforstående i forhold til den "fortalte" kommunikation. Men i kraft af selve den "fortællende" kommunikation kan narrators subjektivitet anskues på samme måde: det fortalte er et gode, som kommunikerer fra narrator til publikum; narrator afsender og "mister" det fortalte, publikum modtager og "erhverver" det fortalte. Men det fortalte får netop kun denne vare-karakter og bliver altså overhovedet kun mulig som overfladenarration ved at deltage i en fortællende kommunikation, d.v.s. en narrativ struktur med sin egen dybdestruktur; og denne kan atter kun tilskrives en overfladestruktur ved en ny meta-narration af samme slags — som i sidste ende (gennem et vist antal *embeddings*, i høj grad afhængig af "tekstart") fører ind i den narrativitet, hvor læseren "i virkeligheden" produceres som subjekt af en transport "i virkeligheden", og hvis dybdestruktur må siges at artikulere "virkelighedens" semantik, dér hvor en vare er en vare i bogstavelig forstand.

Det er tilsyneladende hensigtsmæssigt at fastholde transformationstrinnets "basalalgoritme" som forløbsmæssig enhed på overfladeplanet; "basalalgoritmen" fremtræder da som et mindste moment i overfladeforløbet, et *kvant* i en mekanik, som vi nu må gøre antydningssvis rede for.

Overfladeforløbet er en endelig række k , en konkatenation af k (i det givne eksempel repræsenteret ved ét eneste k), for hvilken vi fremsætter følgende hypoteser:

$I_{k_n \sim k_{n+1}}$ forudsætter forskel mellem k_n og k_{n+1} ; en vareudveksling er ikke totalt reversibel, således at helt *samme* vare passerer fra *Afs* til *Modt* og fra denne uændrede *Modt* tilbage til helt *samme* *Afs*. Konkatenationen forudsætter enten ændring af *Afs* (styrkelse af heltens deixis, f.eks.) eller af *Modt* (svækkelse af skurkens deixis, f.eks.) eller endelig af varen ("veksling" som i byttehandel). Hvis på den anden side alle instanser ændres, "begynder en ny historie", konkatenationen afbrydes, kvanterne har ikke længere "noget med hinanden at gøre". Konkatenationen forudsætter altså, kan vi sige, en vis grad af både kontinuitet (mindst én af kommunikationens instanser må genfindes fra kvant til kvant) og diskontinuitet (ikke alle kommunikationens instanser kan genfindes uændrede).

II Overfladeegenskaberne modus, tempus og aspekt³ beror på konkatenationen:

a) *modus*: Når et subjekt overføres fra et fuldført k_n til et nyt k_{n+1} , overføres dette subjekts *valorisering* af den fuldførte transport som

en modsat valorisering af en mulig modsat transport: den "mistende" vil "erhverve", og den "erhvervende" vil ikke "miste".
 $\text{val} \div [\text{Afs}, \text{trans}(\text{Afs}, \text{Modt})] \rightarrow \text{vil} + [\text{Afs}, \text{trans}(\text{Modt}, \text{Afs})]$,
 $\text{val} + [\text{Modt}, \text{trans}(\text{Afs}, \text{Modt})] \rightarrow \text{vil} \div [\text{Modt}, \text{trans}(\text{Modt}, \text{Afs})]$.
 Denne villen fremtræder fænomenologisk som en afgørende drivkraft, en dynamisk faktor, som fører forløbet som sådant tilbage til de deltagende subjekter; kun en stratifierende analyse kan vise, at der er tale om et blot tilsyneladende forhold, og at modalitet og subjektivitet må opfattes som superstrukturer på en præmodal og præsubjektiv basis.

I vort eksempel kunne man tænke sig en konkatenation til et nyt k gennem generering af modaliteter, der eventuelt kunne være givne i form af replikker:

P: "I kan vente jer! Vi tager revanche!"...

M: "Ha, ha! De fik, hvad de fortjente!"...

Herefter ville vejen være banet for et nyt k , *revancher*; men konkatenationen kræver ifølge I en ændring af én af kommunikationsinstanser: i en "revanche" vil *varen* være uændret (der skal spilles samme spil), men kombattanterne må da ændres (P: henter forstærkninger), (M: splittes i militante og pacifister). Disse ændringer er imidlertid ikke et modalitetsproblem, men må lokaliseres andetsteds i konkatenationen.

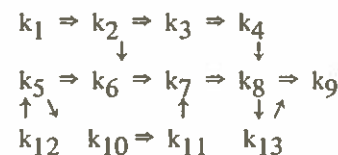
b) *tempus*: for det første *den fortalte tid*, hvis enkeltmomenter er k , og hvis forløb er selve konkatenationen; der er for så vidt tale om en diskontinuert tid. For det andet *fortællertiden*, som beror på, at hele det narrative forløb cirkulerer som vare mellem narrator og publikum, i eksemplet mellem øjenvidnet og journalisten: den lingvistisk manifesterede datid ("je me trouvais. ...") specificerer den udvekslede vare som relevant i netop denne udveksling (teksten er svar på et stillet spørgsmål; svaret "besvares" måske atter med et nik fra journalisten — o.s.v.).

Fortællertiden manifesterer en *embedding*, den er *shifter*⁴ eller kobler mellem narrativitet og meta-narrativitet, — ligesom tekstens 'jeg' og 'vi' er instanser både i det fortalte og det fortællende. Det er den "sidste" eller "yderste" fortæller-verden, der er afgørende for, hvor mange "forudgående" hinanden indeholdende fortæller-verdener, varen indeholder. *Le livre noir* er (købes som) reportage, der er altså ikke tale om nogen indskudt "fiktiv udgiver", "fiktiv interviewer", "fiktiv fortæller", men fortæller og interviewer kommunikerer i narrativ forstand, idet de udveksler samme kontante vare som udgiverne udveksler med os læsere.

c) *aspekt*: i den færdige konkatenative streng spiller de deltagende k ikke alle samme rolle for forløbet. Hvis konkatenationen skal komme i stand, må først og fremmest et k_1 foreligge: *første kvant* er *obligatorisk* i forløbet, forudsætter ikke andre kvanter og må postuleres for ethvert forløb. Ifølge I betyder konkatenationen et valg med hensyn til ændring af forudgående k ; da efterfølgende k vil afhænge af dette valg, er dette kvant altså *alternativt* med hensyn til sekvensen $k_1 \sim k_2$. De *fakultative* kvanter vil endelig (vi refererer her stadig til *Todorovs* overvejelser i *Langages* 12) være kvanter, som på forskellig måde "motiverer" konkatenationen.

III Konkatenationen (·) kan specificeres med hensyn til ændring af kommunikationsinstanser i forudgående k , således at konkatenation, der kun ændrer én instans, *stærk konkatenation* (noteret $\Rightarrow$), skelnes fra konkatenation, der ændrer to instanser, *svag konkatenation* (noteret $\rightarrow$).

Den stærke konkatenation vil forlænge *isotopien* båret af det forudgående k , i højere grad end den svage konkatenation vil gøre. På denne måde tillader den graduerede konkatenation os at opfatte det fortalte univers som én stor *graderet isotopi*, for en nogenlunde vidtløftig roman som altså f. ex. struktureret:

2

Historien kunne eventuelt lyde:

	k_{12}	:	A får en revolver i julegave
	k_5	:	A røver B's penge (indbrud)
	k_6	:	C røver A's penge (gangsterintriger)
	k_7	:	B generobrer pengene fra C (selvtægt, B selv detektiv)
idet	k_{10}	:	P (sheriffen) tager A's frihed (fængsling)
og	k_{11}	:	B udstyres med P's autorisation (frihed til razzia)
	k_8	:	C tager B's liv (mord)
idet	k_3	:	C betaler Q
og	k_4	:	Q hjælper C (lejemorder), ligesom allerede
	k_1	:	C betaler Q
og	k_2	:	Q hjælper C (hold-up)
	k_9	:	P tager C's liv (hængning)
idet	k_{13}	:	C ved k_8 også direkte generer sheriffen selv.

Dette "narrative univers" er, som man ser, orienteret, men ikke lineært; orienteringen udskiller her en "hovedhandling" k_5-k_9 , udelukkende stærkt konkateneret (hvert konkatenerationspar $k_n \cdot k_{n+1}$ hænger aspektmæssigt sammen som *obligatorisk alternativ* og udgør meget nær den enhed, Todorov kalder *sekvens*). "Bihandlingerne" er i alm. hæftet på som motivationer i ovennævnte forstand, og er aspektmæssigt *fakultative* med hensyn til de sekvenser, som herved motiveres.

Hvert kvant udskiller *valorisering* (jvf. II a), alt efter varens transport, og *modus*, i kraft af valoriseringen og konkatenerationen.

Spørger man i sidste instans om selve konkatenerationens modus, kan man give spørgsmålet mening ved henvisning til *narrator* som subjekt i ovennævnte forstand. Konkatenerationen kommer i sidste instans i stand ved narrators produktion af den narrative vare, et "gode", som narrator afsender. Konkatenerationen får hermed præg af en art nødvendighed, ikke fordi "det faktisk gik sådan til", eller fordi "det behager fortælleren at lade det gå sådan til", men fordi varen må have en vis struktur for at kunne cirkulere og deltage i en allerede determineret kommunikationssituation. Det er denne, der skaber varens godhed, og altså konkatenerationens rimelighed, nødvendighed, dens *upersonlige modus* svarende til hvad Aristoteles kalder fiktionens SANDSYNLIGHED.

IV Det er ejendommeligt og væsentligt for overfladeforløbet, at det er endeligt, det slutter; dette er ikke en trivial bemærkning, men peger antagelig på en afgørende egenskab ved den narrative vare: dens *performative* eller endda imperative natur.

Ethvert kvant medfører en valorisering, nemlig aktanternes. Men ligesom konkatenerationen i alm. implicerer et narratorsubjekt, og for så vidt en narratorvalorisering, kan man sige, at de to valoriseringer på karakteristisk måde sættes i forbindelse med hinanden netop ved narrationens afsluttedhed, nemlig i dens *sidste-kvant* hvorefter konkatenerationen ophører. Lad os sætte, at der altid gives et sidstekvant, sidste led i det narrative vævs overordnede kæde; dette sidstekvant vil ligesom alle de foregående udskille sin valorisering, men kan ikke modalisere, da ingen konkateneration følger. I stedet manifesteres den "frigjorte energi" som en modalisering af narrator: narrator overtager de modale værdier, som ellers ville være fort videre i konkatenerationen. Dette betyder, at narrator valoriserer sidstekvant som dennes modtagerinstans, og modaliserer sin egen situation (det kvant af "virkeligheden", hvori han selv er aktant). Eller rettere: såvel narrator som "publikum", der som kommunikationsdeltagere i samme grad valoriserer den kommunikerede vare, overtager "narrationsenergien" i sidstekvantis

frigjorte modalitet. Tydeligst viser fænomenet sig derved, at det fortalte eller sidstekvant står polariseret; de to deixis i kvantets "polemiske" struktur er ikke mere symmetrisk modstillede: den "sejrende" part står som et *euforisk* univers, den "tabende" som et *dysforisk* univers. Det er netop ved at slutte på en bestemt måde, at fortællingen bliver "værdifuld" som kommunikeret vare; fortællingen "handler" ikke på forhånd "om" kampen mellem et bestemt *euforisk (godt) princip* og et *dysforisk (ondt) princip*, men *producerer* først eufori/dysfori ved at slutte, og da kommunikere.

Vor enkle tekst om en parisisk demonstration er efter denne teori euporisk med hensyn til manifestant-universet, Naturen, som "går sejrende ud af kampen". Skulle P-universet, Kulturen, ende euporisk, måtte teksten fortælle om revanchen, eller fortælle om handel med en anden vare end *orden*: hvis ikke-varen, *o*, f.ex. tolkes positivt som *frihed til kraftudfoldelse*, får vi en mod-historie, hvor P sejrer, og sejren på samme måde stråler euporisk mod læseren.

I den antydede roman er k_9 sidstekvant, og P er euporisk, C dysforisk. Ved mekanisk at følge universernes opposition baglæns får vi følgende udtømmende "euforicitetsskala" i form af en transitiv ordnet række: $P - B - A - C - Q$, (faldende euforicitet).

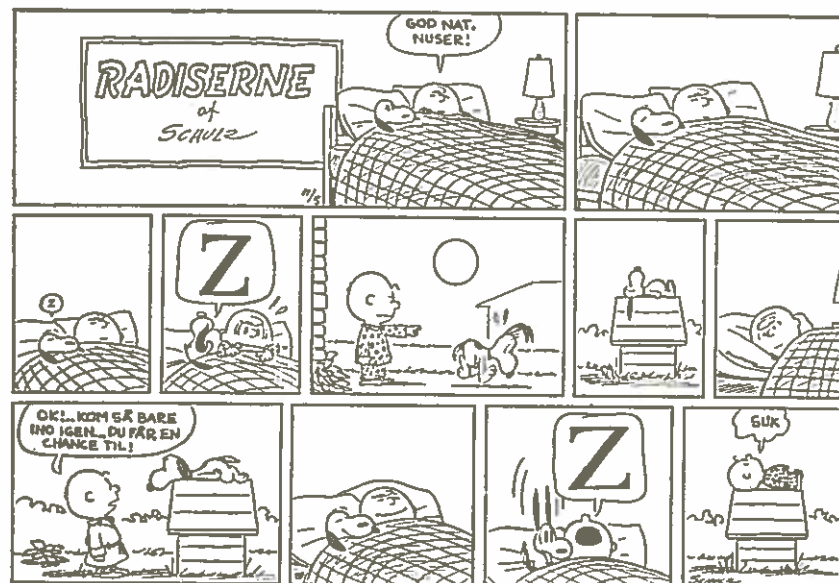
Endelig kunne man bemærke, at vor "virkelige" personlige eller politiske historie, for så vidt den lader sig strukturere på analog måde, også vil være præget af en slags overhængende euporisering; historien ender i nutiden, og *val*-aktanterne er tilbøjelige til at lade den ende her, mens *val*-aktanter driver den videre, — men netop ifølge samme mekanik: historien standser med revolutionen! —

Vi skal ikke her rejse flere formelle problemer, men i stedet blot betone betydningen af en eksplicit narratologisk model ved den konkrete beskrivelse af selv ved første øjekast indlysende narrative tekster. Ligesom en given model først får mening ved konkret interpretation, får forløbet kun mening ved sin strukturering, og dette til trods for, at strukturel mening og forløbsmæssig håndgribelighed ofte næsten synes at udelukke hinanden i den umiddelbare tilegnelse. I den umiddelbart oplevede tekst står vi nærmest overfor en art "ren sansning", som vi eventuelt kan "lægge" vores model "ned over". Men dette gælder kun, så længe vi ikke er os vor deltagelse i den litterære kommunikation bevidst. Hvor der for den uskyldigt sansende synes at foreligge et "æstetisk værk", kan der meget vel være tale om en historisk-polemisk vareudveksling, en transport, hvori vi meget vel kan være aktanter uden at vide det, ja næsten desto bedre, jo mindre vi ved af det. Men desto mere grund er der da til at forlade denne

til
Sandsynligheds
sekvens
"historie"

umiddelbarhed og denne "æstetiske slummer" til fordel for en ganske vist kun middelbar – reflekteret –, men til gengæld i bedste fald konkret/gyldig kontakt med tekstmeningen, varens vitale "godhed", som netop fuldt ud afhænger af vor i almindelighed døsige akcept.

2. En "søndagsradise":

Billedteksten er på én gang meget indlysende og meget kompliceret. Vi vil som første tilnærmelse sige, at der er tale om en art magtspil, et spil om natur og kultur og om at komme til bevidsthed. En løs parafrase:

Søren og Nuser sover sammen; Nuser vækker Søren ved at snorke;
Søren udviser Nuser; Nuser sørger, hvilket holder Søren vågen⁵;
Søren henter Nuser ind; Søren og Nuser sover sammen; Søren vækker Nuser ved at snorke; Nuser udviser Søren.

Allerede en løs formalisering kan gøre rede for billedtekstens tango-agtige forløb; hvis *sa* står for "sammen", *so* for "sover", *sn* for "snorke", *ex* for "udviser", *in* for "henter ind", *sø* for "sørger", kan vi notere en overfladealgoritme, som blotter nogle fornemmede regelmæssigheder:

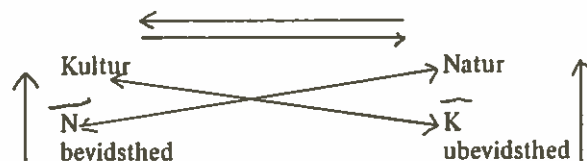
billede (ca.)	funktion	form	kommentar	sekvens
1	ligevægt	$sa(N,S)$	Nuser og Søren er sammen	A
2	forstyrrelse	$so(N),so(S)$	Nuser og Søren sover	
3		$sn(N)$	Nuser snorke	
4	regulering	$\overline{so}(S)$	Søren vågner ⁵	B
5		$ex(S,N)$	Søren udviser Nuser	
6	ligevægt	$\overline{sa}(N,S)$	Nuser og Søren er ikke sammen	B
7	forstyrrelse	$so(N),so(S)$	Nuser sørger	
8	regulering	$\overline{so}(S)$	Søren kan ikke sove	
9	ligevægt	$in(S,N)$	Søren henter Nuser ind	C
10	forstyrrelse	$sa(N,S)$	Nuser og Søren er sammen	
10 1/2	regulering	$so(N),so(S)$	Nuser og Søren sover	
11	forstyrrelse	$sn(S)$	Nuser snorke	(B')
		$\overline{so}(N)$	Søren vågner ⁵	
		$ex(N,S)$	Søren udviser Nuser	

I denne dechifrering har vi benyttet funktionernes formelle cirkularitet, som, ekstraheret af algoritmen, tager sig således ud:

$$\begin{array}{lcl}
 \begin{array}{l} \text{A og C} \\ : \end{array} & \left. \begin{array}{l} \text{sa} \\ \text{so} \end{array} \right\} & \rightarrow \text{sn} \rightarrow \overline{\text{so}} \rightarrow \text{ex} \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} \overline{\text{sa}} \\ \text{so} \end{array} \right. \\
 \begin{array}{l} \text{B} \\ : \end{array} & \left. \begin{array}{l} \overline{\text{sa}} \\ \text{so} \end{array} \right\} & \rightarrow \text{so} \rightarrow \overline{\text{so}} \rightarrow \text{in} \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} \text{sa} \\ \text{so} \end{array} \right.
 \end{array}$$

Det er dog tydeligt, at der "ligger" et eller andet i forløbet, en meddelt pointe, som hverken den verbale eller den formaliserede parafrase indfanger. Vi antager, at dette uindfangne netop beror på sider af den semantiske beskrivelse, som forudsætter en stratificering, evt. i den udformning, vi foreslår. Vi kan iøvrigt på dette sted bemærke, at den verbale og den formale parafrase må opfattes som sideordnede, ikke hinanden forudsættende i nogen bestemt orden; begge bygger på en implicit udsigt til orden, verbal eller formal, en udsigt, som kun den konkrete beskrivelse kan eksplicitere, verbalt eller formalt.

Dybdestrukturen: To universer er tydeligvis impliceret, et *inde*-univers og et *ude*-univers; dybere set et univers af *samvær* (*inde*) og ét af *adskilthed* (*inde-ude*); dybest set, antager vi, et univers af *Kultur* (*samvær, inde*) og ét af *Natur* (*adskilthed, inde - ude: klassestruktur*). Vi får altså elementærstrukturen:

Interpretationen af N som 'bevidsthed' og af K som 'ubevidsthed' er nærliggende, da de to komplekse instanser senere skal blive de to aktanter, mellem hvilke to afgørende kommunikerede varer er kategorien 'søvn' og kategorien 'magt', som begge kan knyttes til de to elementær-kategorier. Hypotesen er da, at narrationen stadig i nye tolkninger gennemløber denne model i orienteret form.

Transformationstrinnet: Forløbet synes at give anledning til seks sådanne gennemløb i form af basisalgoritmer. Vi noterer dem og tilføjer dels de

omtrentlige billedadresser, dels de narrative overfladeudsagn, som basisoperationerne synes at give anledning til: (s for søvn, m for magt):

Fase:			
Simplex:			
Komplex:	k^1	billede 1-2	$\overline{s(K)}, \overline{s(N)}$ sønnen er et gode for kulturen ("Godnat, Nuser!")
		billede 3	$\overline{s(K)}$ Nuser ($\overline{K}$) snorker - uden at vide af det
		billede 4	$\overline{s(N)}$ Søren ($\overline{N}$) vågner - kommer til bevidsthed
Simplex:			$\overline{s(K)}, s(N)$
	k_2	billede 4	$\overline{m(K)}, m(N)$ naturen triumferer (<i>søvn</i> er ubevidst <i>magt</i>)
		billede 5	$\overline{m(N)}$ Søren tager magten, bevidst $\overline{m(K)}$ Nuser straffes, magtesløs
			$\overline{m(K)}, \overline{m(N)}$ naturen tugtet, <u>men kulturen opløst</u> : intet samvær
	k_3	billede 6	$\overline{m(K')}, \overline{m(N)}$ (klassestrukturen blotlagt)
		billede 7	$\overline{m(K')}$ Nuser vinder magt: forurettet $\overline{m(N)}$ Søren taber terræn: bevidstheden "straffes" med skrupler
k_4			$\overline{m(K')}, \overline{m(N)}$
		billede 8	$\overline{s(K')}, s(N)$ bevidsthedens magtesløshed veksles til søvnløshed
		billede 9	$\overline{s(N)}$ Søren henter sønnen (Nuser) ind, ud af naturen
k_5			$\overline{s(K')}, s(N)$ søvnløsheden vises ud af kulturen sønnen atter helt på kulturens side
		billede 10	$\overline{s(K)}, \overline{s(N)}$
k_6		billede 10	$\overline{s(K)}, \overline{s(N)}$ der snorkes igen (NB: Søren som $\overline{K}$)
		billede 11	$\overline{s(N)}$ der vågnes igen (NB: Nuser som $\overline{N}$)
k_6			$\overline{m(K)}, m(N)$ naturen triumferer igen (veksling: søvn til magt)
			$\overline{m(N)}$ kulturen forsvares (af N: Nuser?)
k_6			$\overline{m(K)}$ naturen straffes
			$\overline{m(K)}, \overline{m(N)}$ K atter problematiseret: nyt K' oprettet.

Forløbet er hermed beskrevet som en række basialgoritmer, k_1 - k_6 , som kan siges at danne tre sekvenser, k_1 k_2 , k_3 k_4 , k_5 k_6 , hver bestående af en "byttehandel" mellem Natur og Kultur: Naturen tager søvnen fra Kulturen, og Kulturen tager magten fra Naturen; Naturen tager magten fra Kulturen, som tager søvnen fra Naturen; Naturen tager søvnen fra Kulturen, som tager magten fra Naturen. Sidste sekvens er formelt identisk med første sekvens, d.v.s. identisk på transformationstrinnet, ikke på overfladenarrationens plan, hvor aktanterne er ombyttet. Heraf netop pointen: en identitet, der "peger så stærkt på sig selv" at den "afslører sig" som forskel.

Overfladestrukturen: Enhver elementær modstilling er i sig selv en "tendens til uligevægt" (som Greimas siger om sprogsystemet⁶); men det er kun i kraft af transformationsfasen, altså af operationerne, uligevægten realiseres; og som man allerede vil have mærket, får operationerne først mening, når de ikklædes håndgribelig overfladesubstans. Det er kun fordi der "snorkes", "vises ud", "hentes ind", "haves skrupler" o.s.v., at konkatenationen faktisk bliver meningsfuld, såvel indenfor sekvensen som mellem sekvenserne. Eksistensen går også her forud for essensen. Men samtidig vil den realiserede mening stadig referere til disse "essentielle" dybere strukturer.

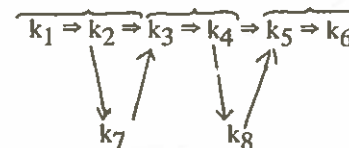
Betrager vi konkatenationen: $k_1 \Rightarrow k_2 \Rightarrow k_3 \Rightarrow k_4 \Rightarrow k_5 \Rightarrow k_6$ med hensyn til dens aspekt-egenskaber, får vi på den ene side:

$k_{OBL} \Rightarrow k_{ALT} \Rightarrow k_{OBL} \Rightarrow k_{ALT} \Rightarrow k_{OBL} \Rightarrow k_{ALT}$, nemlig:

Kulturens suverænitet	negeres af en Ubevidst faktor (SNORKEN):
"	obligatorisk
"	genoprettes af en Bevidst faktor (UDVISEN):
"	alternativ.
"	trues af en Ubevidst (uvilkårlig) faktor (SKRUPLER):
"	obligatorisk
"	genoprettes af en bevidst faktor (HENTEN IND):
"	alternativ.
"	negeres af en Ubevidst faktor (SNORKEN):
"	obligatorisk.
"	genoprettes af en Bevidst faktor (UDVISEN):
"	alternativ

Men det er stadig ikke klart, hvorved det alternative kvant fører til følgende obligative kvant. Disse (2) overgange må ses i sammenhæng med de realiserende overfladeoperationer. To vigtige overfladegerninger er Søren udvisen og henten ind; det kan siges, at den første har betydning for overgangen mellem de to første sekvenser, idet udvisen fører til

adskillelse og dermed til svækkelse af Kultur-instansen, — en svækkelse, som leverer den for konkatenationen nødvendige ændring, — ovenfor noteret ved en mærkning af kulturen: K' —, idet den giver mulighed for en kommunikation i modsat retning; henten ind kan siges at være ansvarlig for overgangen mellem de to sidste sekvenser, idet denne operation jo fører til samvær, som vi allerede har set svækker Kulturen (i kraft af snorken). Sekvens-overgangene er altså i begge tilfælde motiveret af en "bivirkning" af operationerne indenfor sekvenserne: kæden får to fakultative appendikser:

som begge svækker K i kraft af Søren opereren:

k7: billede 5: Søren kommer som Kulturens magts håndhæver til at modarbejde Kulturen, ja opløse den, ved at transportere Nuser fra Kultur til adskilthed, (Natur).

k8: billede 8: Søren kommer som Kulturens søvnhåndhæver til at modarbejde Kulturen ved at transportere Nuser fra adskilthed til samvær, altså til sam-snorken, (Natur igen).

(Begge manifesterende billeder viser en stående Søren (vertikal) overfor en horisontal Nuser, og i et horisontalt landskab, — Søren tjener her både Kultur og Natur, forløbet forlader lineariteten i dybdestrukturen).

I begge de to første sekvenser står Søren som $\bar{N}$ -aktant og Nuser som $\bar{K}$ -aktant. Søren er den Bevidste aktant (billede 4 og 7, bevidsthedsparanteser om øjnene), optrædende i sekvensernes alternative faser, Nuser den Ubevidst handlende, aktiv i de obligatoriske faser. Men i sidste sekvens, som ellers er identisk med første, synes rollerne byttet om: Nuser kommer til bevidsthed, bevidstgøres (billede 10), og bliver derfor den handlende i den alternative fase (mellem billederne 10 og 11). Hvis rollerne for alvor er byttet om, skal Nuser herefter få skrupler, kalde Søren ind, sige "Godnat, Søren!", — og historien ellers fortsætte fra billede 2. En smuk cirkel, som fortæller os, at Kultur, socialitet, kun kan realiseres som fravær, som dårlig samvittighed (anden sekvens), men ikke som nærværende samvær, idet menneskene er skabt sådan at de generer hinanden. Kulturen vil dele de forhåndenværende goder mellem menneskene (samle Søren og Nuser under samme tag og tæppe), men Naturen nødvendiggør en fordeling (enten Søren inde og Nuser ude eller omvendt) — en klassedeling. SUK betyder da så meget som: ak, under disse omstændigheder gælder det om at befinde sig på den rigtige side! — Men meget taler for, at der ikke er tale om en så smuk cirkel. Nuser sukker ikke, i samme situation som Søren (b. 6). For Naturen siger jo: Nuser er en *hund*, Søren et *menneske*, altså Nuser ude,

Søren inde. Spørgsmålet er da, hvordan Nusers opvågnen (b. 10) fungerer. Hvor menneskelig er den kloge hund? Hvis den er helt menneskelig, får vi altså den fatale cirkel; hvis den slet ikke er menneskelig, kommer den slet ikke til bevidsthed, og Søren må da have udvist sig selv, til ære for publikum: Se, hvilken flink fyr jeg er alligevel! Hvis Nuser er halvt menneskelig, så at sige, – hvad den markerede opvågnen, såvel som de beklagende sveddråber ovenfor, kunne tyde på –, bliver den sig bevidst, at Søren generer den, udviser ham, og får ingen skrupler. Skruplerne er da forbeholdt den "naturligt" besiddende klasse, når den demonstrerer dette "naturlige" forhold. Proletaren Nusers revolution er da fuldkommen, fuldgældig indtil dagry.

Cirkel-ideologien er altså afgørende forskellig fra den revolutionære ideologi, og begge er næsten lige mulige i billedteksten, – kippet mellem dem afhænger af ganske få signaler, hvoraf "SUK" er det vigtigste differentierende tegn. I begge tilfælde er sidstekvant-effekten den samme: Kulturen er euforiseret, trods snorken, Naturen dystoriseret, trods den gode søvn. Men cirkel-forlængelsen, for så vidt den forekommer mulig, relaterer denne effekt, gør den komplementær til en euforisering af den Naturlige adskillelse (apartheid). Og på den anden side er den euforiserede Kultur samtidig problematiseret, for så vidt den stadig adskiller (lukker Søren ude); men adskillelsen er ikke tragisk i samme forstand som udvisningen af Nuser, som jo vilkårligt blev tilbagekaldt, – denne gang er der tale om en opretholdelse af ro og orden: det er ikke Jeppe, men Baronnen i baronens seng.

*kan for ti med
cirklen afsløres.*

NOTER:

1. En stratifikation af den semantiske beskrivelse, altså en indretning af den tilsvarende teori i en række komponenter, spændende fra det "rene" system til det "rene" forløb, tegner sig stadig tydeligere gennem Greimas' forskning. Hvor *Semantique structurale* på dette punkt er overvejende systematisk og klassifikatorisk, ligesom artiklen *Éléments*... Communications 8, betegner allerede *The Interaction of semiotic constraints* med præsentationen af den nye afbildning af korrelationen:

$$\frac{s_1}{s_1} \approx \frac{s_2}{s_2}$$

i form af den dekorative kiasme, som er basis for *Grundtræk*... (dette nummer), og som allerede ved den suggererende nyformulering antyder muligheden af en direkte afledet overfladealgoritme. Vi håber blot med disse noter at antyde en retning, som disse bestræbelser med nogen sandsynlighed kan tænkes at tage.

2. Et semantisk univers af denne form – eller et hierarki af disse former – kan tænkes at gælde såvel som semantisk basis for tekstarter som "poesi", som for tekster som dem, vi her tager som eksempler. Distinktionen mellem "narrativitet" og "poeticitet" kan da opfattes som et spørgsmål om indretningen af den transformative komponent for overfladeforløbet. "Poeticitetens" semantiske struktur vil i så fald være et oplagt og interessant emne for en stratificeret "textologi".

3. Vi tænker her især på den af Todorov anvendte metaforik omkring opbygningen af en narrativ "grammatik". *La grammaire du récit*, Langages 12. I det lange løb forekommer den aktuelt inciterende påkaldelse af en Grammatica Universalis os dog ikke nødvendigvis hensigtsmæssig.

4. Roman Jakobson: *Essais de linguistique générale*, s. 178 f.

5. Her er mange muligheder: Søren har skrupler, eller Søren savner Nuser, eller Søren kan ikke lide at være alene, eller Søren kan ikke lide en kold seng, etc. (det kan synes unøjagtigt at angive et udsagn tilskrevet Nuser som årsag til et udsagn tilskrevet Søren, som det tre gange er gjort i algoritmen; specielt synes det ejendommeligt, at sø(N) følges af sø(S), – Søren kan ikke sove, fordi Nuser sørger over at være blevet udvist –; det er snarere Søren's bevidsthed om Nuser der fører til Søren's regulerings-aktion, – det er hans "årsagsbevidsthed" om sø(S)'s sammenhæng med sn(N) eller sø(N), en "årsagsbevidsthed", der strengt taget ikke engang forudsætter, at disse to udsagn foreligger på anden måde end for Søren. Men den ikke-stratificerede notation tager ikke hensyn til foreligger-for, der derimod bliver en direkte (her ikke noteret) konsekvens af en stratificeret analyse, hvor den i hvert kvant udskilte valorisering og modalisering bliver umiddelbart deducerbare udtryk for denne ejendommelighed); valget afhænger af den globale analyse, som naturligvis beror på billedteksten selv som kommunikeret værk, i avisen og i en situation som her. Tekstens selv-hed må ikke forstås som en mystisk ekstra-egenskab ved den, men som synonym med muligheden af en beskrivelse af denne kommunikation.

6. Greimas: *L'actualité du Saussurisme*.

7. En manifestationsanalyse vil herefter være særdeles givende og er i sidste instans nødvendig. Billedtekstens enkelttræk må da beskrives i deres sammenhæng med og deltagelse i tekstens mening, hvoraf den narrative analyse blotlægger en antagelig væsentlig del. Vi kan ikke her tage hul på manifestationsanalysen. En smagsprøve: bemærk det store skakternede fælles sengetæppe, kultursignal!; eller månen, *le vraisemblable* signaleret.

Skemaet på side 33 skal se således ud:

Fase:				
Simplex:		billede 1-2	$\underline{s(K), \bar{s}(N)}$	søvnen er et gode for kulturen ("Godnat, Nuser!")
Komplex:	k^1	billede 3	$s(\bar{K})$	Nuser ($\bar{K}$) snorker - uden at vide af det
		billede 4	$\bar{s}(\bar{N})$	Søren ($\bar{N}$) vågner - kommer til bevidsthed
Simplex:			$\underline{\bar{s}(K), s(N)}$	
	k_2	billede 4	$\underline{\bar{m}(K), m(N)}$	naturen triumferer (søvn er ubevidst <i>magt</i>)
		billede 5	$\bar{m}(\bar{K})$ $\underline{m(K), \bar{m}(N)}$	Søren tager magten, bevidst Nuser straffes, magtesløs naturen tugtet, <i>men kulturen opløst</i> : intet samvær
	k_3	billede 6	$\underline{m(K'), \bar{m}(N)}$	(klassestrukturen blotlagt)
		billede 7	$\underline{m(\bar{K}'), \bar{m}(\bar{N})}$	Nuser vinder magt : forurettet Søren taber terræn : bevidstheden "straffes" med skrupler
	k_4	billede 8	$\underline{\bar{s}(K'), s(N)}$ $s(\bar{N})$	bevidsthedens magtesløshed veksles til søvnløshed Søren henter søvnen (Nuser) ind, ud af naturen
		billede 9	$\underline{\bar{s}(\bar{K}'), s(K'), \bar{s}(N)}$	søvnløsheden vises ud af kulturen søvnen atter helt på kulturens side
	k_5	billede 10	$\underline{s(K), \bar{s}(N)}$ $s(\bar{K})$	der snorkes igen (NB: Søren som $\bar{K}$)
		billede 10	$\underline{\bar{s}(N)}$ $\underline{\bar{s}(K), s(N)}$	der vågnes igen (NB: Nuser som $\bar{N}$)
	k_6	billede 11	$\underline{\bar{m}(K), m(N)}$ $\bar{m}(\bar{K})$ $\underline{m(K), \bar{m}(N)}$	naturen triumferer igen (veksling: søvn til magt) kulturen forsøres (af $\bar{N}$: Nuser?) naturen straffes K atter problematiseret: nyt K' oprettet.

Redaktionens adresse er nu

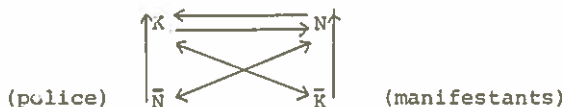
Institut for almindelig litteraturvidenskab

Fiolstræde 4, II 1171 København K

side 14 linie 22

$NU_3 \supset NU_2 \supset NU_1$

side 22 figuren skal se således ud:

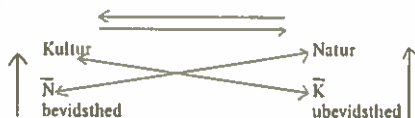
side 23 opstillingen skal se således ud:

(1) simplex	$\alpha(K), \bar{\alpha}(N)$	Kulturen er ordentlig og rolig. Naturen er uordentlig og urolig.
(2) kompleks	$\left\{ \begin{array}{l} \alpha(\bar{K}) \\ \bar{\alpha}(\bar{N}) \end{array} \right.$	Kulturen afgiver sin kvalifikation til den modsat kvalificerede aktant ($\bar{K}$), manifestanterne, som organiserer deres eget politi, idet: Naturen afgiver sin kvalifikation til den modsat kvalificerede aktant ($\bar{N}$), politiet, som netop mister besindelsen og handler som rene skurke, kulturelt set, og flygter som forbrydere.
(3) simplex	$\bar{\alpha}(K), \alpha(N)$	Naturen og Kulturen står omkvalificerede.

side 31 no 7

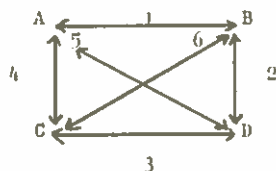
$so(S)$ rettes til $so(S)$

side 32 figuren skal se således ud:

Interpretationen af $\bar{N}$ som 'bevidsthed' og af $\bar{K}$ som 'ubevidsthed' er

side 67 figurerne skal se således ud

Figurerne på side 92 bør opfattes således

$\uparrow 14$	<u>"logik"</u>	epistemologisk sprog
$\uparrow 13$	<u>"aksiomatik"</u>	metodologisk sprog
$\uparrow 12$	<u>"deskription"</u>	beskriversprog
$\uparrow 11$	<u>"virkelighed"</u>	objektsprog

